

ДИОБА ЈАКШИЋА

ВАРИЈАНТНОСТ

Мјесец кара звијезду Даницу:
"Ђе си била, звијездо данице?
Ђе си била, ђе си дангубила?
Дангубила три бијела дана?"
Даница се њему одговара:
"Ја сам била, ја сам дангубила
Више б'јела града Бијограда,
Гледајући чуда великога,
Ђе дијеле браћа очевину,
Јакшић Дмитар и Јакшић Богдане.
Лијепо се браћа погодише,
Очевину своју под'јелише:
Дмитар узе земљу Каравлашку,
Каравлашку и Карабогданску,
И сав Банат до воде Дунава;
Богдан узе Сријем земљу равну,
Сријем земљу и равно Посавље,
И Србију до Ужица града;
Дмитар узе доњи крај од града
И Небојшу на Дунаву кулу;
Богдан узе горњи крај од града
И Ружицу цркву на сред града.
О мало се браћа завадише,
Да око шта, веће ни око шта:
Око врана коња и сокола:
Дмитар иште коња старјешинство,
Врана коња и сива сокола,
Богдан њему не да ни једнога.
Кад у јутру јутро освануло,
Дмитар узја вранца великога,
И он узе сивога сокола,
Пак полази у лов у планину,
А дозива љубу Анђелију;
"Анђелија, моја вјерна љубо!
Отруј мени мог брата Богдана;

Ако ли га отровати нећеш,
Не чекај ме у бијелу двору."
Кад то зачу љуба Анђелија,
Она сједе брижна, невесела,
Сама мисли, а сама говори:
"Што ће ова сиња кукавица!
Да отрујем мојега ђевера,
Од Бога је велика гријота,
А од људи покор и срамота;
Рећи ће ми мало и велико:
Видите ли оне несретнице,
Ђе отрова својега ђевера;
Ако ли га отровати нећу,
Не см'јем војна у двору чекати."
Све мислила, на једно смислила:
Она оде у подруме доње,
Те узима чашу молитвену,
Саковану од сувога злата,
Што је она од оца донела,
Пуну рујна наточила вина,
Пак је носи својему ђеверу,
Љуби њега у скут и у руку,
И пред њим се до земљице клања:
"На част теби, мој мили ђевере!
На част теби и чаша и вино,
Поклони ми коња и сокола."
Богдану се на то ражалило,
Поклони јој коња и сокола.
Дмитар лови цијел дан по гори,
И не може ништа уловити;
Намјера га пред вече нанесе
На зелено у гори језеро,
У језеру утва златокрила,
Пусти Дмитар сивога сокола,
Да увати утву златокрилу,

Она му се не да ни гледати,
Него шчепа сивога сокола
И сломи му оно десно крило.
Кад то виђе Јакшић Димитрије,
Брже свлачи господско од'јело,
Пак заплива у тихо језеро,
Те извади сивога сокола,
Па он пита сивога сокола:
"Како ти је, мој сиви соколе,
Како ти је без крила твојега?"
Соко њему писком одговара:
"Мени јесте без крила мојега,
Као брату једном без другога."
Тад' се Дмитар бјеше осјетио,
Ђе ће љуба брата отровати,
Па он узја вранца великога,
Брже трчи граду Бијограду,
Не би л' брата жива затекао;
Кад је био на Чекмек-ћуприју,
Нагна вранца, да преко ње пређе,
Пропадоше ноге у ћуприју,
Сломи вранац обје ноге прве
Кад се Дмитар виђе у невољи,
Скиде седло с вранца великога,
Пак заврже на буздован перни,
Брже дође граду Бијограду,
Како дође, он љубу дозива:
"Анђелија, моја вјерна љубо!
Да ми ниси брата отровала?"
Анђелија њему одговара:
"Нијесам ти брата отровала,
Веће сам те с братом помирила.""

Драмска композиција

- пролог – сусрет Месеца и звезде Данице;
- експозиција – завада браће око коња и сокола;
- заплет – Дмитрова заповест Анђелији да отрује Богдана;
- кулминација – Анђелија деверу дарује молитвену чашу и мири браћу;
- перипетија – Дмитар у лову;
- расплет – Анђелија обавештава Дмитра да га је измирила са братом.

Ову варијанту је испевао Вуков отац Стефан

Јакшићи су јунаци епских народних песама старијих времена. **Историјски потомци Јакше, војводе Ђурђа Бранковића.** Стефан и Дмитар прелазе у Угарску, добивши тамо посед од краља Матије. Борили су се против Турака, Дмитар је погинуо код Смедерева 1486, а Стефан код Беча 1489. У епици су за њих најчешће везане теме о братским и породичним односима, с баладичном нотом.

Које духовне вредности открива Анђелија у околностима кад премишља како да поступи? Какво је решење пронашла? На који начин је Анђелија помирила браћу.

Снажан унутрашњи сукоб Анђелија разрешава тако што је обојици браће показала лепоту љубави, несебичности, помирљивости и поштовања. **Одлучује да Богдану поклони златну молитвену чашу,** драгоценост која се чува до краја живота, а да заузврат затражи да он њој дарује коња и сокола.

МОЛИТВЕНА ЧАША

Чаша коју невеста доноси из родитељског дома, из које се на њеној свадби пије за здравље и коју она чува до краја живота.

Вино пију два брата Јакшића:
 Јакшић Митар и Јакшић Шћепане;
 А пошто се напојише вина,
 Шћепану је Митар бесједио:
 „Хајд', Шћепане, у лов да идемо;
 „Јесам јуче био у планину,
 „Ранио сам плавога јелена,
 „Не ће мо л' га данас уфатити.“
 Но му Шћепан ријеч бесједио:
 „Ја не могу ходит' планинама,
 „Љуто ме је забољела глава.“
 Митар скочи на ноге лагане,
 Па он узе хрте и загаре,
 Сам отиде у лов у планину.
 А Шћепану љуба бесједила:
 „Чујеш ли ме, драги господару!
 „Одијели Митра брата свога,
 „Ал' ће ти се замакнути љуба
 „О конопцу у твоје дворове“
 Шћепан њојзи ријеч бесједио'
 „Мучи љубо, срећу изгубила!

„С киме ћемо Митра одијелит',
 „Кад он нема ни сестре, ни мајке,
 „За љубу му ни помена није?“
 Кад навече нојца долазила,
 Али Митар из планине дође,
 Њему Шћепан ријеч говорио:
 „Ходи, Митре, да се дијелимо.“
 Цикну Митар. како змија љута.
 „А с ким ћеш ме, брате, одијелит'?“
 Друга њему бити не могаше,
 Но се браћа сташе дијелити,
 И најприје овце дијељаху:
 Шћепан узе првојагњенице,
 Митру даје старе очупане;
 Па стадоше дијелити благо.
 Шћепан узе гроше и дукате
 И на голо крупне талијере,
 Митру даје паре и динаре,
 Ту је Митар ријеч говорио:
 „Узми, брате, честити ти били'
 „Свакојако трговац нијесам.“

Кад стадоше дијелит' оружје
 Шћепан узе ново и свијетло,
 Митру даје старо испрскало,
 Ту је Митар ријеч говорио:
 „Узми, брате, честито ти било’
 „Свакојакo делија нијесам.“
 Од свашта му даје дијо криви.
 Па с’ ондолен Митар подигнуо,
 И најави овце очупане,
 Поведе их Звијезди планини,
 Ту Је Митар чардак направио,
 И ту стаја за девет годинах,
 На хиљаду овце укрдио.
 А Шћепан је, Бог зна, опразнио,
 Празан сједи, ништа не имаде,
 Њему вјерна љуба говорила:
 „О Шћепане, драги господару!
 „Јес’ ли чуо, како љуђи кажу:
 „Ка’ је Митар овце укрдио?
 „Хајде узми коња и оружје,

„И отиди Митру на чардаку,
 „Позови га у лов у планину,
 „Нек запане Митар на путове,
 „Ти му хајкни звјерад из планине,
 „Нажени му срне и јелене,
 „Не ће ли га јелен разбучити,
 „Да ти буде пред љуђма исправа,
 „Па његове ти дојави овце,
 „Не бисмо л’ се од рђе отели.“
 То је Шћепан љубу послушао,
 И отиде зеленом планином;
 Кад се Митру примакнуо близу,
 Али Митар у свијару свире,
 У свијару брата поменује.
 Кад то зачу Јакшићу Шћепане,
 Он се јави Митру брату своме.
 Скочи Митар, познаде Шћепана,
 Руке шире, у лица се љубе,
 И за братско питају се здравље,

Па су оњен нојцу боравили.
 А кад свану и ограну сунце,
 Отидоше у лов у планину,
 Шћепан хајка, а Митар западе,
 Нагна њему плавога јелена;
 Но је Митру добра срећа била,
 Од њега је јелен узбјегнуо,
 На Шћепана брзо долазио,
 Шћепан му се на пут учинио,
 Но га јелен рогом доватио,
 Грдну му је рану начинио,
 Виде му се црне утробнице,
 Паде Шћепан на сред друма пута;
 К њему брзо Митар доскочио,
 И пуштио крвцу од образах,
 Па га бачи на плећи широке,
 Донесе га својему чардаку,
 Па с овацах саломи чактаре,

Брата бачи дору у рамена;
 Њега ћера, а најави овце,
 А све рони сузе од образах,
 Докле дође на своје дворове.
 А излезе Шћепанова љуба,
 Да сусрете господара свога;
 Кад ђевера Митра угледала,
 Од њега је главу занијела;
 Унесе га Митар у дворове,
 Па набави од мора ећима,
 Свога брата од ранах извида.
 Кад се Шћепан на ноге дигнуо,
 Митру брату ријеч говорио:
 „Ходи, Митре, да се осветимо!“
 Па увати вјереницу љубу,
 Извади јој обје очи црне,
 Па јој даде тојагу у руке,
 Нека проси, да се љебом рани.

Драмска композиција:

Експозиција – разговор браће и Шћепаново одбијање да са Митром пође у лов на плаворога јелена;

Заплет – Шћепанова љуба подстиче поделу, браћа неправедно деле имовину, а Митар одлази на Звијезду планину;

Кулминација – Шћепан намерава да у лову убије брата, али га јелен тешко рањава;

Перипетија – Митар, уместо да се освети, спасава рањеног брата и односи га у свој дом;

Расплет – Шћепан оздравља, браћа се мире, а зла љуба бива кажњена.

Какав однос имају браћа Митар и Шћепан?

Митар и Шћепан су у почетку у добрим братским односима, али се због Шћепанове зависти и неправедне поделе имовине удаљавају. Ипак, Митар не узвраћа мржњом. Када је Шћепан рањен, он му спасава живот, чиме показује да су братска љубав и праштање јачи од освете.

Ко подстиче Шћепанову завист?

Шћепанову завист подстиче његова љуба. Она га наговара да се одвоји од брата и неправедно подели имање, а касније га подстиче и да убије Митра. Због тога је приказана као носилац раздора и зла.

Зашто Митар пристаје на поделу која изгледа неповољнија за њега?

Није му стало до материјалног богатства. Он показује стрпљење, честитост и верује да су братска љубав и поштење вреднији од иметка. Његово понашање открива моралну величину јунака.

Шта је помогло Шћепану да се уразуми?

Шћепан се уразумио након што је био тешко рањен и када је видео да му Митар, уместо освете, пружа помоћ и спасава живот.

Митрова доброта, племенитост и праштање доводе до братског помирења и показују да љубав побеђује мржњу.

Објасни симболику плавог јелена.

- Плави јелен је симбол искушења, судбине и Божје правде. Лов на њега покреће све најважније догађаје у песми. Управо захваљујући том лову долази до преокрета: Шћепан, који намерава да убије брата, сам бива рањен, што га наводи на покајање.

Опет Диоба Јакшића

Марко Краљевић и брат му Андријаш

СУКОБ БРАЋИ И БРАТОУБИСТВО У КЊИЖЕВНОСТИ

Каин и Авељ, Полиник и Етеокле

Упореди Анђелију из „Диобе Јакшића“ са Шћепановом љубом.

- Анђелија је симбол мудрости, доброте и помирења. Она настоји да сачува породицу и братску слогу, због чега поклања деверу молитвену чашу као знак поштовања и љубави.
- Шћепанова љуба је њена супротност. Она изазива свађу, подстиче завист и освету, па на крају бива кажњена. Тако песма супротставља добро и зло кроз два женска лика.

Тематско-мотивски и структурни чиниоци варијаната	ДИОБА ЈАКШИЋА	ОПЕТ ДИОБА ЈАКШИЋА
Место збивања	Небо, Бијоград, планина	Неименовано насеље, Звијезда планина
Трајање радње	Три дана	Девет година
Узрок сукоба међу браћом	Власништво над коњем и соколом	Злоба, мржња и пакост Шћепанове љубе
Имена ликова	Дмитар, Богдан, Анђелија	Митар, Шћепан, неименована Шћепанова жена
Мотиви са симболичним значењем	Коњ и соко, молитвена чаша	Плави јелен
Мотивација промене става према братоубиству	Дмитар: осећај усамљености и немоћи у лову, соколове речи	Шћепан: суочавање са смрћу, Митрова оданост и пожртвованост
Заштитници породичних вредности	Жена / Анђелија	Један брат / Митар
Значење расплета	Помирење браће и спознаја важности слоге и узајамног поштовања у породици, превага љубави и нематеријалних вредности, потпуно остварење породичног склада, среће и мира, емотивна и етичка катарза	Помирење браће и спознаја важности слоге и узајамног поштовања и љубави у породици; ипак, Митрова сурова освета жени лишава песму утиска емотивне и етичке катарзе којим зрачи расплет Диобе Јакшића